ISSN: 3027-8597 (Online)

JMND
Journal of MCU NakhonDhat
วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

ปีที่ 12 ฉบับที่ 11 (พฤศจิกายน 2568) : Vol.12 No.11 (November 2025)
https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JMND
pp: 212-223

บทความวิจัย : Research article

โมเดลปัจจัยสู่ความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชนเพื่อความยั่งยืนในจังหวัดเชียงใหม่*

A MODEL OF SUCCESS FACTORS FOR COMMUNITY INNOVATION NETWORKS TOWARD SUSTAINABILITY IN CHIANG MAI PROVINCE

อติพร เกิดเรือง
Atiporn Gerdruang
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย
Graduate School, Stamford International University, Bangkok, Thailand
Corresponding author E-mail: atiporn.gerdruang@stamford.edu

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยของเครือข่ายนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาชุมชน 2) ศึกษาความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชน 3) วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเครือข่าย และ 4) พัฒนาโมเดลปัจจัยสู่ความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชนเพื่อความยั่งยืน เป็นการศึกษาวิธีวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันการศึกษา และภาคเอกชนในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 580 คน โดยใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลสถิติด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสมการถดถอยแบบพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยของเครือข่ายนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาชุมชน พบว่า มีปัจจัยสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วม การบูรณาการความรู้ การสนับสนุนทรัพยากร และการติดตามประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก การมีส่วนร่วมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด 2) ความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชนเกิดจากการขับเคลื่อนร่วมกันของหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคการศึกษา และชุมชน ส่งผลให้การพัฒนาในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมมีความก้าวหน้าอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด 3) การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรม ผลการถดถอยพหุคูณแสดงให้เห็นว่าปัจจัยทั้งสี่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสามารถอธิบายความแปรปรวนของความสำเร็จได้ร้อยละ 86.5 การมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุด และ 4) ผลจากการวิจัยนำไปสู่การพัฒนาโมเดลปัจจัยสู่ความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชนเพื่อความยั่งยืน ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วม การบริหารทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และการพัฒนาระบบติดตามประเมินผลที่โปร่งใส

คำสำคัญ: โมเดล, ปัจจัยสู่ความสำเร็จ, เครือข่าย, นวัตกรรมชุมชน, ความยั่งยืน

Abstract

This research aimed to: 1) Examine the factors of innovation networks for community development, 2) Investigate the success of community innovation networks, 3) Analyze the factors influencing the success of these networks, and 4) Develop a model of success factors for sustainable community innovation networks. Quantitative research design was employed. The sample consisted of 580 respondents, including community leaders, local administrative organizations,

*Received November 8, 2025; Revised November 25, 2025; Accepted November 28, 2025

educational institutions, and private-sector representatives in Chiang Mai Province, selected through stratified random sampling. A questionnaire was used as the main data collection tool. Data were analyzed using mean, standard deviation, and multiple regression analysis. The findings revealed that: 1) The key factors of innovation networks for community development consist of four major components participation, knowledge integration, resource support, monitoring and evaluation. Overall, these factors were rated at a high level, with participation being the most significant component. 2) The success of community innovation networks resulted from the collaborative efforts of multiple sectors government, private sector, education, and community members leading to substantial progress in economic, social, cultural, and environmental dimensions. 3) Multiple regression analysis indicated that all four factors had a statistically significant influence on network success at the .01 level and collectively explained 86.5% of the variance in success, with participation exerting the strongest influence. 4) The results supported the development of a model of success factors for sustainable community innovation networks, which can serve as both a policy and practical framework for enhancing participation, optimizing resource management, and improving transparency in monitoring and evaluation systems.

Keywords: Model, Success Factors, Networks, Community Innovation, Sustainability

บทนำ

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา การพัฒนาชุมชนของประเทศไทยต้องเผชิญกับพลวัตทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สังคมไทยก้าวเข้าสู่สภาวะ ที่เรียกว่า VUCA World (Volatility, Uncertainty, Complexity, Ambiguity) ซึ่งทำให้กระบวนการบริหารจัดการภาครัฐและท้องถิ่นไม่สามารถใช้วิธีการแบบดั้งเดิมที่เน้นลำดับชั้นและการสั่งการจากบนลงล่างได้เพียงอย่างเดียว (Agranoff, R. & McGuire, M., 2003) การแก้ปัญหาจำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการความรู้และการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะชุมชนในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง แนวโน้มการพัฒนาท้องถิ่นของไทยในยุค Thailand 4.0 และการกำหนดเป้าหมายแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ (network governance) ที่ประกอบด้วยภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคการศึกษา และภาคประชาสังคม เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างบูรณาการ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) เครือข่ายเหล่านี้ไม่เพียงช่วยจัดสรรทรัพยากรแต่ยังเป็นกลไกที่สร้างการเรียนรู้ร่วมกัน การแลกเปลี่ยนข้อมูล และการพัฒนานวัตกรรมที่ตอบโจทย์ปัญหาของชุมชน (Provan, K. G. & Kenis, P., 2008) ขณะเดียวกันกระบวนทัศน์การพัฒนาชุมชนสมัยใหม่ได้ยึดกรอบการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) เป็นแนวทางหลัก เพื่อสร้างสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ที่มุ่งยกระดับคุณภาพชีวิตและศักยภาพของชุมชนไทยในระยะยาว

จังหวัดเชียงใหม่เป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ที่สำคัญของภาคเหนือ เป็นศูนย์กลางด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว การศึกษา และวัฒนธรรม ยังเป็นพื้นที่นำร่องของโครงการ Smart City และ Creative Economy ที่รัฐบาลไทยร่วมกับองค์กรระหว่างประเทศผลักดัน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานนวัตกรรมที่พึ่งพาความรู้ เทคโนโลยี และทุนวัฒนธรรมท้องถิ่น (United Nations, 2015) การผลักดันจังหวัดเชียงใหม่ให้เป็นเมืองสร้างสรรค์ด้านหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน (Creative City of Crafts and Folk Art) ภายใต้เครือข่าย UNESCO Creative Cities Network (UCCN) เป็นตัวอย่างชัดเจนที่สะท้อนถึงศักยภาพและบทบาทสำคัญของจังหวัดในการพัฒนานวัตกรรมชุมชน

(UNESCO, 2021) แม้ว่าจังหวัดเชียงใหม่จะมีจุดแข็งในด้านทรัพยากรมนุษย์และทุนวัฒนธรรม แต่การขับเคลื่อนเครือข่ายนวัตกรรมยังเผชิญข้อจำกัดหลายประการ ได้แก่ การประสานงานไม่ต่อเนื่อง ขาดเป้าหมายร่วมและกระบวนการสื่อสารที่โปร่งใส ส่งผลให้หลายโครงการดำเนินไปแบบแยกส่วนและขาดความเชื่อมั่นระยะยาว การขาดทรัพยากรและงบประมาณ โครงการจำนวนมากประสบปัญหาขาดงบประมาณและบุคลากรทำให้ไม่สามารถขยายผลหรือต่อยอดได้อย่างยั่งยืน การมีส่วนร่วมไม่ทั่วถึง ประชาชนบางกลุ่มมีบทบาทสูง แต่หลายกลุ่มยังขาดโอกาสเข้าถึงการตัดสินใจนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำทางสังคม และการติดตามและประเมินผลไม่เป็นระบบ ขาดกลไกที่โปร่งใสทำให้ไม่สามารถสะท้อนผลลัพธ์ระยะยาวหรือใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อกำหนดนโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม ชุมชนในเชียงใหม่มีศักยภาพในการคิดค้นนวัตกรรมจากบริบทท้องถิ่นของตนเอง เช่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์พื้นเมือง การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งล้วนสะท้อน “นวัตกรรมชุมชน” ที่เกิดจากการผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นกับวิธีการใหม่ ๆ เพื่อตอบโจทย์การพัฒนาอย่างยั่งยืน และยังเป็นฐานสำคัญในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่ช่วยให้ชุมชนสามารถพัฒนาตนเองได้ต่อเนื่องในระยะยาว

ในบริบทดังกล่าว การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรม จึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นทั้งในเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ เนื่องจากสามารถตอบโจทย์คำถามสำคัญสองประการ ได้แก่ 1) อะไรคือปัจจัยที่ทำให้เครือข่ายนวัตกรรมชุมชนดำรงอยู่และพัฒนาได้อย่างยั่งยืน และ 2) เราจะสร้างแบบจำลองการจัดการเครือข่ายที่เหมาะสมกับบริบทของเชียงใหม่และสามารถต่อยอดไปยังพื้นที่อื่นของประเทศได้อย่างไร คำถามเหล่านี้สะท้อนถึงความท้าทายเชิงโครงสร้างของการพัฒนาชุมชนไทยในปัจจุบัน ที่ไม่เพียงเกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพของนโยบาย แต่ยังรวมถึงพลวัตของความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรและกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Ansell, C. & Gash, A., 2007) ทั้งนี้ จังหวัดเชียงใหม่ถูกเลือกเป็นพื้นที่ศึกษาเนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีทั้งจุดแข็งและความท้าทายด้านการบริหารจัดการเครือข่ายนวัตกรรม ได้แก่ ความโดดเด่นด้านทุนวัฒนธรรมและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ควบคู่กับปัญหาการประสานงานที่ไม่ต่อเนื่องและการขาดเป้าหมายร่วมในหลายโครงการ การศึกษาปัจจัยความสำเร็จของเครือข่ายในบริบทดังกล่าวจึงมีความสำคัญ เพราะสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ในการปรับปรุงกลไกการทำงานของเครือข่าย พัฒนานวัตกรรมชุมชนในด้านต่าง ๆ และสนับสนุนการกำหนดนโยบายที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติและทิศทางการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

กล่าวโดยสรุป การวิจัยครั้งนี้มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะไม่เพียงช่วยอธิบายปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชนในเชียงใหม่ แต่ยังสามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่เชื่อมโยงทฤษฎีเครือข่าย (network theory) ทฤษฎีทุนทางสังคม (social capital theory) และแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainable development) เข้าด้วยกัน ทั้งนี้ หากสามารถระบุปัจจัยสำคัญได้อย่างชัดเจนก็จะช่วยให้จังหวัดเชียงใหม่สามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืนไม่เพียงตอบโจทย์เศรษฐกิจในปัจจุบัน แต่ยังสร้างรากฐานที่มั่นคงสำหรับคนรุ่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยของเครือข่ายนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาชุมชน
2. เพื่อศึกษาความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชน
3. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรม
4. เพื่อพัฒนาโมเดลปัจจัยสู่ความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชนเพื่อความยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ที่มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยอิสระกับความสำเร็จของการจัดการเครือข่ายนวัตกรรมชุมชน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรของการวิจัยนี้ หมายถึง ผู้ที่มีบทบาทโดยตรงในการจัดการเครือข่ายนวัตกรรมชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ รวม 4,300 คน (สำนักงานสถิติจังหวัดเชียงใหม่, 2566) ประกอบด้วย 4 กลุ่มหลัก ได้แก่

1. ผู้นำชุมชนและแกนนำวิสาหกิจชุมชน
2. เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. ผู้แทนหน่วยงานการศึกษาและมหาวิทยาลัยในพื้นที่
4. ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน

กลุ่มตัวอย่าง คำนวณโดยใช้สูตรของ Yamane, T. ที่ค่าความคลาดเคลื่อน ±3% และระดับความเชื่อมั่น 97% ได้จำนวนทั้งสิ้น 580 คน ดำเนินการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) จากประชากร 4 กลุ่มหลัก ได้แก่ ผู้นำชุมชนและแกนนำวิสาหกิจชุมชน จำนวน 390 คน เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 95 คน ผู้แทนหน่วยงานการศึกษาและมหาวิทยาลัย จำนวน 35 คน และภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน จำนวน 60 คน โดยใช้การจัดสรรแบบเป็นสัดส่วนและสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ภายในแต่ละชั้น เพื่อให้ได้ตัวแทนที่ครบถ้วนและเป็นธรรม (Yamane, T., 1967)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่พัฒนาจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา บทบาทในเครือข่าย

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อปัจจัยอิสระ 4 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วม การบูรณาการความรู้ การสนับสนุนทรัพยากร และการติดตามประเมินผล โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) ตั้งแต่มากที่สุดถึงน้อยที่สุด โดยกำหนดเกณฑ์การแปลผล ดังนี้ 4.21- 5.00 = มากที่สุด, 3.41 - 4.50 = มาก, 2.61 - 3.50 = ปานกลาง, 1.81 - 2.50 = น้อย และ 1.00 - 1.80 = น้อยที่สุด เพื่อให้สะท้อนระดับความคิดเห็นของผู้ตอบอย่างชัดเจน

ตอนที่ 3 การประเมินความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชน ใน 4 มิติ ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามพัฒนาจากการทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดของการวิจัย ครอบคลุมปัจจัยการมีส่วนร่วม การบูรณาการความรู้ การสนับสนุนทรัพยากร การติดตามประเมินผล และความสำเร็จของเครือข่ายใน 4 มิติ ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถามได้รับการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ซึ่งคัดเลือกจากความเชี่ยวชาญด้านการพัฒนาชุมชนและเครือข่ายนวัตกรรม โดยประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ของการวิจัยตามวิธีของ Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K. ซึ่งกำหนดให้ค่าดัชนีความสอดคล้องของรายการ (IOC) ต้องมากกว่า 0.50 จึงถือว่ายอมรับได้ ผลการตรวจสอบ พบว่า แบบสอบถามมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 - 0.93 แสดงว่าแบบสอบถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยอยู่ในระดับดี (Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K., 1977)

ความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบ สอบถามได้รับการประเมินโดยการทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างนำร่อง (Try-out) จำนวน 30 คน ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง จากนั้นคำนวณค่าความเชื่อมั่นของแต่ละด้านด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha) โดยกำหนดเกณฑ์ไม่ต่ำกว่า 0.70 ตามหลักการของ Nunnally, J. C. ผลการทดสอบ พบว่า แบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.988 (Nunnally, J. C., 1978)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการโดยประสานงานกับผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานการศึกษา และภาคเอกชนในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อขอความร่วมมือในการแจกแบบสอบถามแก่กลุ่มตัวอย่าง การเก็บข้อมูลใช้ทั้งการแจกแบบสอบถามแบบพบตัวและแบบออนไลน์ตามความเหมาะสมของพื้นที่ ผู้ตอบได้รับการชี้แจงวัตถุประสงค์ การรักษาความลับ และความสมัครใจในการตอบแบบสอบถาม หลังจากรวบรวมแบบสอบถามแล้วผู้วิจัยตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องก่อนนำข้อมูลเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไป และระดับของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อปัจจัยต่าง ๆ ในการพัฒนาเครือข่ายนวัตกรรมชุมชน ส่วนสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบสมมติฐานว่าปัจจัยอิสระสามารถพยากรณ์ความสำเร็จของเครือข่ายได้มากน้อยเพียงใด โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ 0.05 การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณถูกนำมาใช้ในการระบุอิทธิพลเชิงสาเหตุเบื้องต้นของตัวแปรแต่ละด้านต่อความสำเร็จของเครือข่าย ซึ่งช่วยให้สามารถตรวจสอบความเชื่อมโยงและทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน ทั้งยังเป็นวิธีที่เหมาะสมกับโครงสร้างข้อมูลและวัตถุประสงค์ของงานวิจัยที่มุ่งอธิบายความสัมพันธ์เชิงเหตุผลในระดับปฏิบัติการ อันนำไปสู่การสร้างโมเดลปัจจัยที่สามารถอธิบายและพยากรณ์ความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาเพื่อประมาณค่าเฉลี่ยของตัวแปรโดยได้สรุปรายละเอียดตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ปัจจัยของเครือข่ายนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาชุมชน ผลการศึกษาปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของกระบวนการความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชนเพื่อความยั่งยืนในภาพรวม

ตัวแปร	$\bar{x}$	(S.D.)	ระดับ
การมีส่วนร่วม	3.75	0.65	มาก
การบูรณาการความรู้	3.70	0.68	มาก
การสนับสนุนทรัพยากร	3.69	0.72	มาก
การติดตามและประเมินผล	3.74	0.66	มาก
รวม	**3.72**	**0.68**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชนเพื่อความยั่งยืนทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 3.72 แสดงให้เห็นว่าผู้มีส่วนร่วมในโครงการมีการดำเนินการที่มีประสิทธิภาพในทุกมิติ โดยตัวแปรที่มีค่ามากที่สุด คือ การมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.75, S.D. = 0.65) รองลงมา คือ การติดตามและประเมินผล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.74, S.D. = 0.66) และน้อยที่สุด คือ การสนับสนุนทรัพยากร มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.69, S.D. = 0.72) โดยสรุป ผลการวิเคราะห์บ่งชี้ว่า กระบวนการศึกษาความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชนเพื่อความยั่งยืนมีความเข้มแข็ง ครอบคลุมทั้งการมีส่วนร่วม การบูรณาการความรู้ การสนับสนุนทรัพยากร ตลอดจนการติดตามและประเมินผล ซึ่งเป็นฐานสำคัญที่จะส่งผลต่อความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมในระยะยาว

2. ผลการศึกษาความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชน พบว่า ความสำเร็จในการศึกษาความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชนเพื่อความยั่งยืน ปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการประเมิน ความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชนใน 4 มิติ

มิติความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชน	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. มิติด้านเศรษฐกิจ	4.18	0.55	มาก
2. มิติด้านสังคม	4.35	0.49	มากที่สุด
3. มิติด้านวัฒนธรรม	4.16	0.52	มาก
4. มิติด้านสิ่งแวดล้อม	4.10	0.57	มาก
รวม	**4.20**	**0.53**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า ความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 4.20 มิติที่มีค่ามากที่สุด คือ มิติด้านสังคม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.35, S.D. = 0.49) รองลงมา คือ มิติด้านเศรษฐกิจ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.18, S.D. = 0.55) และมิติด้านวัฒนธรรม ($\bar{x}$ = 4.16, S.D. = 0.52) และมิติมีค่าน้อยที่สุด คือ มิติด้านสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.10, S.D. = 0.57) ตามลำดับ

3. ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเครือข่ายร่วมงานในโครงการสร้างป่าสร้างรายได้

ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ พบว่า โมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของความสำเร็จได้ 86.5% (R^2 = .865) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์รวม R = .930 และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของประมาณการ SEest = .225 สะท้อนว่าโมเดลมีความเหมาะสมแม่นยำ และมีนัยสำคัญทางสถิติในการพยากรณ์ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชนเพื่อความยั่งยืน

ตัวแปร (Predictors)	b	SEb	β	t	p-value
(Constant)	0.142	0.061	-	2.33	.021*
การมีส่วนร่วม	0.280	0.018	.301	15.56	.000**
การบูรณาการความรู้	0.210	0.020	.226	10.42	.000**
การสนับสนุนทรัพยากร	0.190	0.019	.204	9.98	.000**
การติดตามและประเมินผล	0.150	0.021	.167	7.14	.000**

R = .930, R^2 = .865, SEest = .225, F = 492.35, **p < .01, *p < .05

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรอิสระทั้งสี่ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วม การบูรณาการความรู้ การสนับสนุนทรัพยากร และการติดตามและประเมินผล ล้วนมีอิทธิพลต่อความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชนเพื่อความยั่งยืนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 โดยสามารถอธิบาย ได้ดังนี้

การมีส่วนร่วม (Participation) มีค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐาน (β) เท่ากับ .301 ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สูงที่สุดกว่าปัจจัยอื่นทั้งหมด แสดงให้เห็นว่าเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อความสำเร็จของเครือข่าย การมีส่วนร่วมของสมาชิกและภาคีเครือข่ายช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน เสริมสร้างความร่วมมือ และเพิ่มพลังในการขับเคลื่อนกิจกรรมอย่างยั่งยืน

การบูรณาการความรู้ (Knowledge Integration) มีค่า β เท่ากับ .226 สะท้อนถึงความสำคัญของการผสานองค์ความรู้จากหลายภาคส่วน ทั้งจากชุมชน ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาควิชาการ ช่วยให้เครือข่ายสามารถพัฒนานวัตกรรมที่เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่นและเกิดประโยชน์สูงสุด

การสนับสนุนทรัพยากร (Resource Support) มีค่า β เท่ากับ .204 บ่งชี้ว่าการได้รับการสนับสนุนทั้งด้านงบประมาณ บุคลากร และวัสดุอุปกรณ์ เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้เครือข่ายสามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

การติดตามและประเมินผล (Monitoring & Evaluation) แม้จะมีค่า β ต่ำที่สุดที่ .167 แต่ยังคงมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นถึงบทบาทในการสะท้อนผลลัพธ์การดำเนินงาน การปรับปรุงกลยุทธ์ และการเสริมสร้างความโปร่งใสและความน่าเชื่อถือในการจัดการเครือข่าย

การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเชิงเส้น พบว่า ตัวแปรอิสระทั้งสี่ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วม การบูรณาการความรู้ การสนับสนุนทรัพยากร และการติดตามประเมินผล ล้วนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชนเพื่อความยั่งยืน สามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์ได้ ดังนี้

Y’ = 0.142 + 0.280 (การมีส่วนร่วม) + 0.210 (การบูรณาการความรู้) + 0.190 (การสนับสนุนทรัพยากร) + .150 (การติดตามและประเมินผล)

4. ผลการพัฒนาโมเดลปัจจัยสู่ความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชนเพื่อความยั่งยืน

จากผลการวิเคราะห์ปัจจัยทั้งสี่ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วม การบูรณาการความรู้ การสนับสนุนทรัพยากร และการติดตามประเมินผล ผู้วิจัยได้พัฒนาโมเดลปัจจัยสู่ความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชนเพื่อความยั่งยืน โดยโมเดลสะท้อนความสัมพันธ์เชิงระบบของปัจจัยต่าง ๆ ที่เกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ซึ่งการมีส่วนร่วมและการบูรณาการความรู้ทำหน้าที่เป็นปัจจัยขับเคลื่อนหลัก ส่วนการสนับสนุนทรัพยากรและการติดตามประเมินผลทำหน้าที่เป็นปัจจัยเสริมเพื่อเพิ่มความต่อเนื่องและความโปร่งใสของการพัฒนา โมเดลที่ได้มีความเหมาะสมต่อการนำไปใช้เป็นแนวทางการจัดการเครือข่ายในเชิงนโยบายและปฏิบัติจริง

อภิปรายผล

วัตถุประสงค์ที่ 1 ปัจจัยของเครือข่ายนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาชุมชน

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยของเครือข่ายนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาชุมชน ได้แก่ การมีส่วนร่วม การบูรณาการความรู้ การสนับสนุนทรัพยากร และการติดตามประเมินผล ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สะท้อนความพร้อมของชุมชนในการพัฒนาและเสริมความเข้มแข็งของเครือข่าย โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมซึ่งเป็นปัจจัยที่ได้รับคะแนนสูงและเด่นชัดที่สุด สอดคล้องกับแนวคิดของ Arnstein ที่ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของพลเมือง ที่กล่าวว่าระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นตัวกำหนดพลังอำนาจและการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงของชุมชน (Arnstein, S. R., 1969) อีกทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Pretty, J. ที่ศึกษาเรื่องการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อการเกษตรที่ยั่งยืน พบว่า การมีส่วนร่วมแบบปฏิสัมพันธ์นำไปสู่การเรียนรู้ร่วม การพึ่งตนเอง และการสร้างความเป็นเจ้าของร่วมในกิจกรรมชุมชน (Pretty, J., 1995) นอกจากนี้ การบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นและองค์ความรู้สมัยใหม่ยังสะท้อนว่าเครือข่ายในชุมชนเชียงใหม่มีความสามารถในการผสานทุนวัฒนธรรมเข้ากับการพัฒนาเชิงนวัตกรรม ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของพื้นที่ที่มีทุนสังคมและทุนวัฒนธรรมสูง ประเด็นนี้แสดงให้เห็นว่าความไว้วางใจ ความร่วมมือ และเครือข่ายความสัมพันธ์เป็นกลไกสำคัญที่ทำให้การพัฒนาเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสนับสนุนทรัพยากรและระบบติดตามประเมินผลที่ชัดเจนยังเป็นอีกสองปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของเครือข่าย (Putnam, R. D., 2000) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชลวิทย์ เจียรจิตต์ และคณะ ที่ศึกษาเรื่องนวัตกรรมทางสังคมกับแนวทางการพัฒนาเครือข่าย สัมมาชีพชุมชนอย่างยั่งยืน พบว่า โครงสร้างการสนับสนุนอย่างเป็นระบบและกระบวนการเรียนรู้ร่วมผ่านการติดตามงานอย่างต่อเนื่อง ช่วยให้ชุมชนสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูล ปรับปรุงแนวทางการทำงาน และรักษาความต่อเนื่องของกิจกรรมได้ (ชลวิทย์ เจียรจิตต์ และคณะ, 2565)

จากผลดังกล่าว สามารถตีความได้ว่าปัจจัยทั้งสี่มีความสำคัญเพราะเครือข่ายนวัตกรรมในชุมชนต้องการทั้งพลังของความร่วมมือ ทุนความรู้ที่เหมาะสม ทรัพยากรที่เพียงพอ และกลไกควบคุมคุณภาพของงาน ซึ่งเป็นองค์ประกอบร่วมที่ขับเคลื่อนให้เครือข่ายสามารถพัฒนาและตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างยั่งยืน กล่าวได้ว่า ความสำเร็จของเครือข่ายไม่ได้เกิดจากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง แต่เกิดจากการเสริมพลังร่วมกันของปัจจัยทั้งหมดในลักษณะสหสัมพันธ์เชิงระบบ

วัตถุประสงค์ที่ 2 ความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชน

ผลการวิจัยสะท้อนว่า ความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชนมิได้เกิดจากปัจจัยเพียงด้านใดด้านหนึ่ง แต่เป็นผลลัพธ์ที่เกิดจากความร่วมมือของภาคีเครือข่ายหลายภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นภาคชุมชน ภาครัฐ ภาคการศึกษา และภาคเอกชน โดยความสำเร็จเกิดจากการมีส่วนร่วมที่มีคุณภาพ การบูรณาการองค์ความรู้จากหลายแหล่ง การได้รับการสนับสนุนทรัพยากรอย่างเหมาะสม และการมีกลไกติดตามและประเมินผลที่ช่วยให้การทำงานเป็นระบบและโปร่งใส การค้นพบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Woolcock และ Narayan ที่ศึกษาเรื่องทุนทางสังคม ผลกระทบต่อทฤษฎีการพัฒนา การวิจัย และนโยบาย พบว่า การพัฒนาชุมชนที่มีประสิทธิผลต้องอาศัยการเชื่อมโยงของทุนทางสังคมทั้งสามระดับ ได้แก่ ความสัมพันธ์ในกลุ่มชุมชน (bonding) การเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มต่าง ๆ (bridging) และการเข้าถึงทรัพยากรและโครงสร้างอำนาจ (linking) ซึ่งทั้งหมดเป็นรากฐานสำคัญของความสำเร็จในระดับชุมชนและเครือข่ายร่วมมือ (Woolcock, M. & Narayan, D., 2000) นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพิสมัย ประชานันท์ และบัณฑิต ผังนิรันดร์ ศึกษาเรื่องรูปแบบนวัตกรรมการจัดการเครือข่ายเพื่อการส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ชุมชนที่สามารถเชื่อมโยงทรัพยากร ความรู้ และเครือข่ายจากหลายภาคส่วนได้อย่างมีประสิทธิภาพจะสามารถสร้างผลลัพธ์ที่ยั่งยืนและเกิดผลสัมฤทธิ์มากกว่าการทำงานแบบแยกส่วนหรือทำเฉพาะภายในชุมชนของตนเองเพียงอย่างเดียว ซึ่งครอบคลุมทั้งเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม (พิสมัย ประชานันท์ และบัณฑิต ผังนิรันดร์, 2561) ทั้งนี้ การพัฒนาที่ยั่งยืนจำเป็นต้องเสริมสร้างทุนชุมชนหลายด้านไปพร้อมกัน ไม่ใช่การพัฒนามิติใดมิติหนึ่ง เพราะแต่ละทุนมีความสัมพันธ์และส่งผลต่อกัน เช่น ทุนสังคมที่เข้มแข็งช่วยเพิ่มทุนวัฒนธรรมและทุนมนุษย์ ขณะที่ทุนสิ่งแวดล้อมและทุนเศรษฐกิจจะเสริมความมั่นคงของระบบชุมชนในระยะยาว (Flora, C. B. & Flora, J. L., 2008) และสอดคล้องกับงานวิจัยของมณฑณ ศรีสุข และคณะ ที่ศึกษาเรื่องการพัฒนาระบบบริหารเครือข่ายจัดการนวัตกรรมและพันธกิจสัมพันธ์ เพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยความร่วมมือของเครือข่ายมหาวิทยาลัยราชภัฏและหน่วยงานภาคี พบว่า ความสำเร็จของเครือข่ายเกิดจากระบบการทำงานที่มีวงจรการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตามหลัก PDCA (Plan-Do-Check-Act) ซึ่งช่วยให้เกิดพลวัตการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และเชื่อมโยงการทำงานของแต่ละภาคส่วนเข้ากับระบบบริหารจัดการงานวิจัยและพันธกิจสัมพันธ์ในลักษณะภาคีเครือข่ายอย่างมีเอกภาพ ส่งผลให้เครือข่ายมีความคล่องตัว โปร่งใส และสามารถพัฒนาคุณภาพการทำงานได้อย่างต่อเนื่อง (มณฑณ ศรีสุข และคณะ, 2567)

จากผลดังกล่าวสามารถตีความได้ว่า ความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่เกิดจากความเข้มแข็งของระบบความร่วมมือที่มีลักษณะเป็นโครงข่าย (network governance) ซึ่งอาศัยทุนสังคม ความไว้วางใจ การเชื่อมโยงความรู้ และระบบการจัดการที่ดีเป็นกลไกหลัก ทำให้การดำเนินงานตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ที่ 3 วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรม

ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณยืนยันว่า ปัจจัยทั้งสี่ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วม การบูรณาการความรู้ การสนับสนุนทรัพยากร และการติดตามประเมินผล มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีการมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยที่ส่งผลมากที่สุด รองลงมา คือ การบูรณาการความรู้

การสนับสนุนทรัพยากร และการติดตามประเมินผลตามลำดับ ทั้งนี้ โมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของความสำเร็จของเครือข่ายได้สูงถึงร้อยละ 86.5 (R^2 = .865) สะท้อนว่าปัจจัยทั้งสี่มีความสอดคล้องและเกื้อหนุนกันในการขับเคลื่อนความสำเร็จของเครือข่ายในภาพรวม ผลลัพธ์ดังกล่าวสนับสนุนแนวคิดทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ของ Nonaka, I. & Takeuchi, H. ที่อธิบายว่าการสร้างนวัตกรรมในชุมชนหรือองค์กรจำเป็นต้องเกิดจากการแลกเปลี่ยนและบูรณาการความรู้ทั้งที่เป็น tacit knowledge และ explicit knowledge (Nonaka, I. & Takeuchi, H., 1995) ซึ่งตรงกับบทบาทของการมีส่วนร่วมและการบูรณาการความรู้ในงานวิจัยนี้ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับ งานวิจัยของ Chaskin, R. J. ที่ศึกษาเรื่องการสร้างศักยภาพชุมชน ที่พบว่า การเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนต้องอาศัยการมีส่วนร่วมที่มีคุณภาพ การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และกลไกการกำกับติดตามที่ต่อเนื่องเพื่อรักษาความเข้มแข็งของกระบวนการพัฒนา (Chaskin, R. J., 2001) เมื่อเชื่อมโยงผลการวิจัยกับมิติของความสำเร็จทั้ง 4 ด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมและการบูรณาการความรู้มีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จในมิติด้านเศรษฐกิจและสังคม เนื่องจากเป็นกลไกที่ช่วยสร้างการรับรู้ร่วม การแก้ปัญหาของชุมชน และการเพิ่มศักยภาพในการพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิต ขณะเดียวกัน การสนับสนุนทรัพยากรและระบบติดตามประเมินผลมีอิทธิพลอย่างมากต่อมิติด้านวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เพราะเป็นฐานสำคัญที่ทำให้ชุมชนสามารถดูแลทรัพยากรท้องถิ่น อนุรักษ์ภูมิปัญญา และรักษาสมดุลความยั่งยืนของพื้นที่ได้

ดังนั้น โมเดลที่พัฒนาจากงานวิจัยนี้จึงมีความครบถ้วนทั้งในเชิงโครงสร้างและแนวคิด สามารถสะท้อนพลวัตของการทำงานเครือข่ายที่ต้องอาศัยทั้งพลังของการมีส่วนร่วม ความรู้ ทรัพยากร และการกำกับติดตามร่วมกัน ทำให้โมเดลนี้มีศักยภาพในการนำไปใช้เชิงนโยบาย การวางแผนพัฒนา และการปฏิบัติงานในพื้นที่จริงอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ที่ 4 โมเดลปัจจัยสู่ความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชนเพื่อความยั่งยืน

จากผลการวิจัย สามารถพัฒนาโมเดลปัจจัยสู่ความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชน ที่ประกอบด้วยปัจจัยสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วม การบูรณาการความรู้ การสนับสนุนทรัพยากร และการติดตามประเมินผล ซึ่งแต่ละด้านทำหน้าที่เชื่อมโยงกันในลักษณะของระบบเครือข่าย โดยการมีส่วนร่วมและการบูรณาการความรู้ทำหน้าที่เป็นปัจจัยขับเคลื่อนหลัก เนื่องจากเป็นกลไกที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วม การมีเป้าหมายร่วม และการสร้างพลังทางสังคมของชุมชน ขณะที่การสนับสนุนทรัพยากรและการติดตามประเมินผลทำหน้าที่เป็นปัจจัยสนับสนุนที่ช่วยเพิ่มความต่อเนื่อง ความโปร่งใส และเสถียรภาพของกระบวนการพัฒนา แนวโน้มดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ของ Senge, P. M. ที่ระบุว่าการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนต้องเกิดจากการเรียนรู้ร่วมกันในเครือข่าย การมีวิสัยทัศน์ร่วม และการสนับสนุนซึ่งกันและกันภายในระบบ (Senge, P. M., 1990) โดยโมเดลที่พัฒนาในงานวิจัยนี้มีลักษณะเป็นวงจรเรียนรู้ต่อเนื่องคล้ายคลึงกับแนวคิดดังกล่าว ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมในจังหวัดเชียงใหม่เกิดจากการแลกเปลี่ยนข้อมูล การพัฒนาทักษะร่วม และการทำงานแบบมีส่วนร่วม ไม่ใช่การดำเนินงานแบบแยกส่วน เชื่อมโยงกับรายงานของ UNDP ที่กล่าวถึงปัจจัยสู่ความสำเร็จของโครงการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนต้องอาศัยการบูรณาการองค์ความรู้ นวัตกรรม และทรัพยากรจากหลากหลายภาคส่วน เพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) โดยเฉพาะเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การลดความเหลื่อมล้ำ และการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ (UNDP, 2016) ซึ่งโมเดลในงานวิจัยนี้สามารถตอบโจทย์แนวคิดดังกล่าวได้อย่างสอดคล้อง กล่าวโดยสรุป โมเดลปัจจัยสู่ความสำเร็จที่ได้จากงานวิจัยนี้มีความสำคัญเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ เพราะช่วยอธิบายความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ในเครือข่ายอย่างเป็นระบบ และสามารถนำไปใช้เป็นกรอบแนวทางในการวางแผนพัฒนาชุมชน ตลอดจนการกำหนดนโยบายที่เสริมสร้างความยั่งยืนในระดับพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรม

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 โมเดลปัจจัยสู่ความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชนเพื่อความยั่งยืน

งานวิจัยนี้ได้พัฒนา โมเดลปัจจัยสู่ความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมชุมชนเพื่อความยั่งยืน ซึ่งเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิเคราะห์เชิงประจักษ์และการสังเคราะห์เชิงทฤษฎี โดยชี้ให้เห็นว่าความสำเร็จของเครือข่ายมิได้เกิดจากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งหากแต่เกิดจากการทำงานเชื่อมโยงและเสริมกันของปัจจัยทั้ง 4 ด้าน ได้แก่

1. การมีส่วนร่วม (Participation) เป็นจุดเริ่มต้นที่สร้างพลังร่วมและความเป็นเจ้าของของสมาชิกเครือข่าย

2. การบูรณาการความรู้ (Knowledge Integration) เป็นการแลกเปลี่ยนและผสานความรู้จากหลายแหล่ง ทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่น ความรู้สมัยใหม่ และองค์ความรู้จากภาคีภายนอก

3. การติดตามและประเมินผล (Monitoring & Evaluation) ทำหน้าที่เป็นกลไกกำกับ ตรวจสอบ และปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความโปร่งใส

4. การสนับสนุนทรัพยากร (Resource Support) เป็นเงื่อนไขเสริมที่ทำให้เครือข่ายสามารถขับเคลื่อนกิจกรรมและสร้างนวัตกรรมได้อย่างมีเสถียรภาพ

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยพบว่า เครือข่ายนวัตกรรมชุมชนมีปัจจัยสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วม การบูรณาการความรู้ การสนับสนุนทรัพยากร และการติดตามประเมินผล ล้วนมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรม โดยการมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยที่ส่งผลมากที่สุด โมเดลที่พัฒนาขึ้นสามารถอธิบายความแปรปรวนของความสำเร็จได้ถึง 86.5% สะท้อนว่าความสำเร็จของเครือข่ายนวัตกรรมต้องอาศัยการประสานความร่วมมือของทุกภาคส่วนอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ หน่วยงานรัฐ สถาบันการศึกษา และภาคเอกชนควรนำโมเดลที่พัฒนาขึ้นไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนและบริหารเครือข่าย โดยเน้นการเสริมสร้างการมีส่วนร่วม การบูรณาการองค์ความรู้ และการจัดสรรทรัพยากรที่เหมาะสม เพื่อยกระดับประสิทธิภาพของโครงการพัฒนาชุมชนให้เกิดผลลัพธ์ที่ยั่งยืน ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ ควรสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมที่เข้มแข็ง สร้างระบบติดตามประเมินผลที่โปร่งใส และพัฒนากลไกสนับสนุน เช่น ศูนย์ประสานความร่วมมือหรือแพลตฟอร์มข้อมูล เพื่อให้การดำเนินงานของเครือข่ายเป็นระบบและต่อเนื่องมากขึ้น สำหรับข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาด้วยวิธีเชิงคุณภาพเพิ่มเติม ศึกษาในพื้นที่อื่นเพื่อเปรียบเทียบบริบทและพิจารณาขยายตัวแปร เช่น ภาวะผู้นำหรือศักยภาพการปรับตัวของเครือข่าย รวมทั้งงานวิจัยแบบติดตามระยะยาวเพื่อประเมินความยั่งยืนของผลลัพธ์

เอกสารอ้างอิง

ชลวิทย์ เจียรจิตต์ และคณะ. (2565). นวัตกรรมทางสังคมกับแนวทางการพัฒนาเครือข่าย สัมมาชีพชุมชนอย่างยั่งยืน. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 11(2), 1-14.

พิสมัย ประชานันท์ และบัณฑิต ผังนิรันดร์. (2561). รูปแบบนวัตกรรมการจัดการเครือข่ายเพื่อการส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. รมยสาร, 16(1), 9-24.

มณฑณ ศรีสุข และคณะ. (2567). การพัฒนาระบบบริหารเครือข่ายจัดการนวัตกรรมและพันธกิจสัมพันธ์เพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยความร่วมมือของเครือข่าย มหาวิทยาลัยราชภัฏและหน่วยงานภาคี. วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์, 7(3), 120-135.

สำนักงานสถิติจังหวัดเชียงใหม่. (2566). สถิติชุมชนและจำนวนหมู่บ้าน จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: กระทรวงมหาดไทย.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570). กรุงเทพมหานคร: สศช.

Agranoff, R. & McGuire, M. (2003). Collaborative public management: New strategies for local governments. Washington, DC: Georgetown University Press.

Ansell, C. & Gash, A. (2007). Collaborative governance in theory and practice. Journal of Public Administration Research and Theory, 18(4), 543-571.

Arnstein, S. R. (1969). A ladder of citizen participation. Journal of the American Institute of Planners, 35(4), 216-224.

Chaskin, R. J. (2001). Building community capacity: A definitional framework and case studies from a comprehensive community initiative. Urban Affairs Review, 36(3), 291-323.

Flora, C. B. & Flora, J. L. (2008). Rural communities: Legacy and change. (3rd ed.). Boulder, Colorado: Westview Press.

Nonaka, I. & Takeuchi, H. (1995). The knowledge-creating company: How Japanese companies create the dynamics of innovation. New York: Oxford University Press.

Nunnally, J. C. (1978). Psychometric theory. (2nd ed.). New York: McGraw-Hill.

Pretty, J. (1995). Participatory learning for sustainable agriculture. World Development, 23(8), 1247-1263.

Provan, K. G. & Kenis, P. (2008). Modes of network governance: Structure, management, and effectiveness. Journal of Public Administration Research and Theory, 18(2), 229-252.

Putnam, R. D. (2000). Bowling alone: The collapse and revival of American community. New York: Simon & Schuster.

Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. Dutch Journal of Educational Research, 2(2), 49-60.

Senge, P. M. (1990). The fifth discipline: The art and practice of the learning organization. New York: Doubleday.

UNDP. (2016). Human development report 2016: Human development for everyone. New York: United Nations Development Programme.

UNESCO. (2021). Chiang Mai: City of Crafts and Folk Art Initiative Monitoring Report 2021. Chiang Mai: Chiang Mai Provincial Administrative Organization.

United Nations. (2015). Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development. United Nations. Retrieved March 8, 2024, from https://sdgs.un.org/2030agenda

Woolcock, M. & Narayan, D. (2000). Social capital: Implications for development theory, research, and policy. The World Bank Research Observer, 15(2), 225-249.

Yamane, T. (1967). Statistics: An introductory analysis. (2nd ed.). New York: Harper & Row.